

és pilótával az árumintavásár dohánytőzsdéjének tetejére esett. A gép és utasok megszenesedett vázai voltak a szerencsétlenség napján az árumintavásáron a legszebb látnivalók. 5. Matuska Szilveszter játékos kísérletezéseire emlékeztetünk mindenkit, akiben akár gyors, akár személyvonaton való közlekedés vágya még mindig olthatatlanul ég. A nagy kísérletező példája csábító jellegénél fogva iskolát csinált, közismert esete óta többen próbálkoztak különböző típusú vonatok robbantásával az utazóközönség okulására. 6. Hadihajókon és különvonatokon távoli országokba tett utazás megkülönböztetett veszéllyel jár. Ha befut a különvonat, vagy hajó, a pályaudvarok környékén és a kikötőben rengeteg a kíváncsi népség. Alig elképzelhető, hogy a szemfüles rendőrségnek módjában állana minden kíváncsinak a zsebébe, vagy a körmére nézni. Misem természetesebb tehát, hogy megtörténik a várvavárt szerencsétlenség. Folytathatnánk példáinkat tovább, kitérhetnénk a liften való utazás hallatlan veszélyeire, folytathatnánk példázatainkat abban a reményben, hogy ha okos meggondolásból nem is, de félelemből revideálni fogja megokolatlan utazási hajlamosságát az életét semmibevevő emberiség. De az emberek könnyelmű, vagy meggondolatlan cselekedeteikkel kihívják maguk ellen a végzetet. Ahelyett, hogy Voltairei utasításra kertecskéiket művelgetnék, nem férnek bőrükbe és ide-oda mászkálnak, akár a kényszerűségről utazató vigécek. Szükszabott képességeik folytán csak vándorlásra alkalmasak, de hogy egy határozott lépést tegyenek saját érdekükben előre, arra alkalmatlanok és képtelenek.

(Budapest) Remenyik Zsigmond

VILÁGGAZDASÁGI KÉRDÉSEK

AMERIKA ÉS A VILÁGGAZDASÁGI VALSÁG

Az erős visszaesés, mely az egész tőkés világon a hangosan bejelentett „emelkedés“-re bekövetkezett, a legélesebben a világtőke központjában, az Egyesült Államokban jelentkezett. Roosewelt eredeti ígéreteinek összeomlása, az ipari termelés újabb visszaesése, a fenyegető tél, a nagytőkések elégedetlensége, az erősbödő sztrájkmozgalmak, — a Roosewelt-rezsim újjászervezésére vezettek, mely ugyanabban a mértékben, amely mértékben tömegbázisát veszíti, fejlődik jobbfelé. Ez a változás súlyos kihatással lehet a világra.

A New-York-i *Annalist* üzletmenet indexe, amely májusban 80.2 állt, júniusban 77-re, júliusban pedig 72.4-re esett. A munkahivatal foglalkoztatási indexe a szezonszerű hullámlások beszámítása mellett is a júliusban volt 81.5-ről júliusban 79.6-ra esett. Az említett hónapok alatt a munkabérek indexe 65.3-ról visszament 63-ra. A *Federal Reserve Board* ipari termelési indexe a májusi 86-ról júniusban 84-re hanyatlott (szemben a múlt évi 91-el). „A hangulat erősen nyomott“ — írja a londoni *Economist* amerikai levelezője. „A termelés visszaesésének komolysága a nyár óta általánosan ismert.“

Még súlyosabb a szárazság kihatása a mezőgazdaság helyzetére. A millió és millió kisfarmer csődjéhez és szükségéhez még hozzájárul az idei év rossz aratási eredménye, amely kerek 50 százalékkal van alatta a normálisnak. A közelítő tél perspektíváit az amerikai közigazdászok is

a legsötétebben látják. Dr. C. W. Burkett, a new-yorki *Annalist* egy cikksorozatában kiszámította, hogy még az 1929-es év rekordtermése is elégtelen volt az egész lakosság megfelelő — élelmezésére. A szükség következményeit a következőkben látja: „Az élelmiszerárak csakhamar oly magasra emelkednek, hogy a fogyasztás szinte lehetetlen lesz, mert a fogyasztók az árakat nem tudják megfizetni. A hús ára többbe fog kerülni mint bármikor. A kenyérárak emelkedni fognak a gabonahiány következtében, s az olyan élelmiszerek, mint a tej, vaj és tojás — árai megközelítik a háborús idők árait.“

A kormány nyilatkozatai természetesen tagadják ezeket a kilátásokat, a kormány egyik tagja azonban legújában mégis kijelentette, hogy a kormány az igen rossz termés következtében (ami valójában a Roosevelt-féle program eredménye) kénytelen az élelmiszer készletek titkos regisztrálására.

A munkanélküliek száma még mindig a tiz millió fölött van. A *Benjamin Franklin Intézet* egyenesen 12 millióra becsüli. A foglalkoztatott munkások a megrövidített munkaidő s a magas élelmiszer árak mellett egész alacsony bérekért dolgoznak.

Ez a helyzet a Roosevelt-rezsim felől táplált illuziókat széles körökben lerombolta, úgy a munkások mint a kis farmerek és kispolgárok között.

A munkások elégedetlensége a gigantikus méretű sztrájkokban nyilvánul, amely területenként az általános sztrájkok formájából már a polgárháború típusába csap át.

A kispolgárok elégedetlensége a NRA elleni növekvő tiltakozásokban jut kifejezésre, mely tudvalevőleg a nagytrösztök képviselőit reprezentálja a kisemberekkel szemben. Így pl. a *Darrow* jelentés végkövetkeztetésében nyíltan utal arra a növekvő feszültségre, mely a Roosevelt-rezsim s régebbi kispolgári tömegtámasza közt fennáll.

Másrészt a nagytőkések is elégedetlenek. Az egyre erőteljesebb sztrájkok következtében élesebb rendszabályokat, diktatúrát és a szociál-liberális megkötések maradványainak mellőzését követelik.

Ily körülmények közt folyik a szélesen diszkutált „NRA reorganizálás“. A reorganizálás részletei még nem alakultak ki teljességgel, megállapítható azonban, hogy a reorganizálás valójában a finánc-tőke diktatúrájának megerősítését jelenti.

A finánc-tőke gazdasági-hatalmi apparátusát már az újraépítési terv és a különböző kodexek erőteljesen veszélyeztették. . . Az ósdi antitröszt törvényeket a minden egyes iparban történő monopolisztikus kontrol javára eltüntették. Az *Annalist* már kora tavasszal megírta: „Az új rezsim végeredményben az akkumulált finánc-tőkét kell, hogy megnyerje; — ki kell kapcsolnia a konkurrencia módszereit, szorosabbá kell olvasztania a magánbankokat a kormány pénzügyi apparátusával, fokozott ellenőrzést és koordinálást kell bevezetni, — mindezek a finánc-kapitalizmus jövőbeli megerősödésének az elemei.“

A diktatura megfelelő politikai megerősítése nem csekély változásokat követel. A Roosevelt-rezsim eleinte hangoztatott szociál-liberális jelzésvai a munkásság és kispolgárság széles tömegeiben hihetetlen reményeket keltettek. E reményekből való keserű kiábrándulás s a gazdasági feltételek romlása idézte fel a széles tiltakozó és sztrájkmozgalmakat. Ezekkel szemben — fokozott mértékben fasiszta lekötő módszerek váltak szükségessé.

A fasiszta módszerek egyre sűrűbb alkalmazására most tér át az amerikai finánc-tőke. Ennek a folyamatnak a tünetei: a katonai erők mozgósítása a sztrájkolók ellen, a nemzeti gárdák aktivizálása, a tankok

és mérgegszázok uccai használata, a bíróságok nyílt osztályterrorra, stb.

Az *American Liberty League* (Amerikai Szabadságliga) megalakulása, melynek vezetői a demokrata és republikánus párt prominens képviselői, „a radikálizmus leküzdése, a magántulajdon megvédése és az alkotmány fenntartása” céljából ugyanennek a folyamatnak a további stádiumát jelenti.

Az Egyesült Államok fokozottan fasiszta formára való áttérése szoros kapcsolatban áll a világhelyzetnek a háború felé való fejlődésével. Ez a folyamat párhuzamos Anglia, Németország, jóllehet különböző, de mégis megfelelő fejlődésével.

A *Wallace* mezőgazdasági miniszter jegyzésével megjelent röpirat már az év elején világosan rámutatott arra, hogy az újjáépítési program valóságos gazdasági célja nem az izolálás, hanem a merev belső megszervezés kell, hogy legyen, abból a célból, hogy Amerika nagyobb részt biztosítson magának a világpiacra. Az Egyesült Államok exportja az idei év júniusában névleges értékében 4 millió fonttal volt magasabb mint az 1932. év havi átlaga.

Az amerikai és angol, s az amerikai és japán tőke közti konfliktus azonban igen súlyos. A dollár és a font között teljes erővel folyik a csata s féltő, hogy depressziós következményei lesznek. Az eddig megkísérelt tárgyalások sikerteleneknek bizonyultak. Az angolok kitartanak ama követelésük mellett, hogy a stabilizálás a hadiadósságok felől való meg egyezéssel, az aranyblokk stabilitásával és a német fizetési beszüntetés következményeivel kerüljön összhangba. A megegyezés ezen az alapon természetesen lehetetlen. Az angol-amerikai gazdasági konfliktus híven tükröződik vissza a német fizetésbeszüntetések körülményeiben. A német-angol különmegállapodást az adósságokat illetőleg, amely tulajdonképpen a Dawes és Young kölcsönöknek csak az angol részét szabályozták, s a többi hitelező országok részét érintetlenül hagyta, az amerikai pénzügyi körök „árulásnak” minősítették s éles amerikai diplomáciai jegyzék lett a tárgya.

A növekvő nemzetközi ellentétek a legerősebben az Amerika, Anglia és Japán közti flottakonferencia összeomlásában mutatkoznak. A júliusban tartott flottakonferencia tárgyalásai különben nyilvánvalóvá teszik, hogy Anglia és Japán tulajdonképpen együttműködnek s a flottakonferencia egész jövője a leghatározottabban kétséges.

Az amerikai helyzet további fejlődése elsősorban a világhelyzet legközelebbi stádiumától, másodsorban az Egyesült Államok ama belső társadalmi harcaitól, függ, melyek az utóbbi hónapokban gigantikus méreteket öltöttek. Világos, hogy úgy az Egyesült Államokban, mint Németországban az idei tél kritikus lesz és feltételezhető, hogy a világgazdasági válság és a fasiszmus és háború elleni harc fejlődésében új szakasz következik.

(Bécs)

Szacsavay Gusztáv

KORUNK HIREI

A szerkesztőség és kiadóhivatal címében a házsám változott.
Nem 13, mint eddig, hanem 10.